

Nr 534

Av herr **Larsson** i Luttra m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 98, angående vissa frågor rörande tjänstebostäderna för folkskolans lärare.

För folkskoleväsendet på landsbygden måste det fortfarande anses vara av stor betydelse, att tjänstebostäder finns till förfogande för den erforderliga lärarpersonalen, då bostadsfrågan icke kan ordnas tillfredsställande på annat sätt. Det förutsattes, när statsbidraget till anskaffande av tjänstebostäder infördes, att syftet skulle vara att möjliggöra för de skoldistrikt, som är skyldiga att tillhandahålla tjänstebostäder, att utan att bliva mer betungade än andra distrikt kunna tillhandahålla fullgoda tjänstebostäder. Skoldistriktet skulle sålunda kunna påräkna ett så stort statsbidrag att ränta och amortering på den del av byggnadskostnaderna, som icke täcktes av statsbidraget, samt driftkostnaderna skulle täckas av den för vederbörande tjänstebostad fastställda hyran. Kommunernas andel i kostnaderna för tjänstebostäderna har emellertid på grund av kostnadsstegringar av olika slag ökat i betydande utsträckning sedan 1946—1947, då statens bidrag för första gången bestämdes och då hyresbeloppen fastställdes. Statsbidragsbeloppets höjning år 1952 med 50 procent har icke på tillfredsställande sätt medfört kompensation för kommunerna för dessa kostnadsstegringar. Såsom påvisats av sakkunniga för översyn av vissa statsbidrag på skolväsendets område täckes kommunernas årskostnader för nybyggda tjänstebostäder av hyran endast till 55 procent i hyresgrupp 1 och till 70 procent i hyresgrupp 2.

De sakkunniga har, i avvaktan på de förslag som tjänstebostadsutredningen och allmänna statsbidragsutredningen i dessa avseenden kan komma att avlämna, i sitt betänkande (SOU 1954:27) lagt fram förslag till en provisorisk lösning av ifrågavarande problem. Enligt detta förslag skulle hyresbeloppen för samtliga lärarbostäder tills vidare uppräknas med omkring 25 procent. De sakkunniga föreslog vidare, att statsbidragsbeloppet för tjänstebostad för ordinarie folkskollärare skulle höjas från 18 000 till 24 000 kronor och motsvarande belopp för tjänstebostad åt annan lärare från 12 000 till 18 000 kronor, dock att statsbidragsbeloppet icke må överstiga 50 procent av de styrkta byggnadskostnaderna. Uppföres bostad å ort, som är hänförd till hyresgrupp 1, skulle dessutom enligt de sakkunnigas mening som tillägg till nyssnämnda statsbidragsbelopp ytterligare

utgå 6 000 kronor för tjänstebostad åt ordinarie folkskollärare och 4 000 kronor för tjänstebostad åt annan lärare.

Kungl. Maj:t har i proposition nr 98 föreslagit en höjning av tjänstebostadshyrorna med 40 procent för de A-bostäder, som tagits i bruk som tjänstebostäder efter den 31 december 1950. Statsbidragen till anskaffande av tjänstebostäder för folkskolans lärare skall enligt Kungl. Maj:ts förslag höjas med 2 000 kronor för alla slag av bostäder, alltså från 18 000 till 20 000 kronor för tjänstebostad för ordinarie folkskollärare och från 12 000 till 14 000 kronor för tjänstebostad åt annan lärare. Departementschefen tillstyrker icke särskilda tilläggsbidrag för tjänstebostäder i hyresgrupp 1. Den nuvarande maximeringen av statsbidraget till 40 procent av de styrkta byggnadskostnaderna skall enligt propositionen fortfarande bestå.

De i propositionen framlagda förslagen innebär givetvis i icke obetydlig utsträckning förbättrade villkor för de kommuner, som måste anskaffa tjänstebostäder för folkskolans lärare. För hyresgrupp 2 och högre grupper synes förslagen väl motsvara de sakkunnigas intentioner. För hyresgrupp 1, som omfattar 81 procent av samtliga tjänstebostäder, medför Kungl. Maj:ts förslag dock icke den förbättring, som vi anser vara nödvändig. Såsom ovan framgått får kommunerna i hyresgrupp 1 bära betydligt större kostnader för tjänstebostäderna än andra kommuner. Enligt de sakkunnigas förslag skulle kommunerna i hyresgrupp 1 kompenseras härför genom ett särskilt tilläggsbidrag. Enligt vår mening bör i hyresgrupp 1 utgå ett sådant tilläggsbidrag, som vid den av Kungl. Maj:t föreslagna hyressättningen för nya A-bostäder täcker kommunernas årskostnader i samma utsträckning som skulle blivit fallet enligt de sakkunnigas förslag.

Sambandet mellan byggnadskostnader, årskostnader, hyror och statsbidrag har i de sakkunnigas betänkande belysts i ett par exempel, som också redovisas i propositionen. I exempel 1, som gäller lägenhet på 90 m² (för ordinarie folkskollärare), har byggnadskostnaderna beräknats till 45 000 kronor, de årliga driftkostnaderna till 560 kronor och de årliga kapitalkostnaderna efter en annuitet av 4,1 procent. Vid nuvarande statsbidrag blir de faktiska årskostnaderna, d. v. s. årskostnaderna med hänsyn tagen till statsbidraget, 1 667 kronor. Vid nuvarande hyressättning faller i hyresgrupp 1 på kommunerna 779 kronor eller cirka 47 procent av dessa årskostnader.

Enligt *de sakkunnigas förslag* till statsbidrag och hyressättning skulle förhållandena i exempel 1 för hyresgrupp 1 bli följande:

90 kvadratmeters lägenhet

Byggnadskostnad 45 000 kronor

Hyra 1 110 kronor

Statsbidrag 22 500 + 6 000 = 28 500 kronor

Årskostnad med bortseende från statsbidraget = 2 405 kronor
 Årskostnad med hänsyn tagen till statsbidraget = $(560 + 4,1 \text{ procent} \times 16\,500) = 1\,236:50$
 Årskostnad som icke täcks av hyran = 126:50 kronor

På kommunerna skulle alltså falla cirka 10 procent av de faktiska årskostnaderna enligt de sakkunnigas förslag. Enligt *Kungl. Maj:ts förslag* till statsbidrag och hyressättning skulle förhållandena i exempel 1 för hyresgrupp 1 bli följande:

90 kvadratmeters lägenhet

Byggnadskostnad 45 000 kronor
 Hyra 1 248 kronor
 Statsbidrag 18 000 kronor
 Årskostnad med bortseende från statsbidraget = 2 405 kronor
 Årskostnad med hänsyn tagen till statsbidraget = $(560 + 4,1 \text{ procent} \times 27\,000) = 1\,667$ kronor
 Årskostnad som icke täcks av hyran = 419 kronor

På kommunerna skulle alltså enligt *Kungl. Maj:ts förslag* falla cirka 25 procent av de faktiska årskostnaderna. För att kommunen vid den av *Kungl. Maj:t* föreslagna hyressättningen skulle få svara för lika stor del av de faktiska årskostnaderna som enligt de sakkunnigas förslag krävs ett statsbidrag till anskaffande av lägenheten på 24 171 kronor.

Exempel 2 i de sakkunnigas betänkande gäller lägenhet på 60 m² (för annan lärare), varvid byggnadskostnaderna beräknats till 33 000 kronor, de årliga driftkostnaderna till 410 kronor och de årliga kapitalkostnaderna efter en annuitet av 4,1 procent. Vid nuvarande statsbidrag blir de faktiska årskostnaderna 1 271 kronor. Vid nuvarande hyressättning faller härav 575 kronor eller 45 procent på kommun i hyresgrupp 1.

Enligt *de sakkunnigas förslag* till statsbidrag och hyressättning skulle förhållandena i exempel 2 för hyresgrupp 1 bli följande:

60 kvadratmeters lägenhet

Byggnadskostnad 33 000 kronor
 Hyra 870 kronor
 Statsbidrag $16\,500 + 4\,000 = 20\,500$ kronor
 Årskostnad med bortseende från statsbidraget = 1 763 kronor
 Årskostnad med hänsyn tagen till statsbidraget = $(410 + 4,1 \text{ procent} \times 12\,500) = 922:50$ kronor
 Årskostnad som icke täcks av hyran = 52:50 kronor

På kommuner i hyresgrupp 1 skulle alltså enligt de sakkunnigas förslag falla cirka 5,7 procent av de faktiska årskostnaderna. Enligt *Kungl. Maj:ts*

förslag till statsbidrag och hyressättning skulle förhållandena i exempel 2 för hyresgrupp 1 bli följande:

60 kvadratmeters lägenhet

Byggnadskostnad 33 000 kronor

Hyra 972 kronor

Statsbidrag 13 200 kronor

Årskostnad med bortseende från statsbidraget = 1 763 kronor

Årskostnad med hänsyn tagen till statsbidraget = $(410 + 4,1 \text{ procent} \times 19\,800) = 1\,221:80$ kronor

Årskostnad som icke täcks av hyran = 249:80 kronor

På kommuner i hyresgrupp 1 skulle alltså falla cirka 20 procent av de faktiska årskostnaderna enligt Kungl. Maj:ts förslag. För att kommunen vid den av Kungl. Maj:t föreslagna hyressättningen skulle få svara för 10 procent av de faktiska årskostnaderna krävs ett statsbidrag till anskaffande av lägenheten med 16 342 kronor.

Det bör i detta sammanhang understrykas, att byggnadskostnaderna erfarenhetsmässigt är betydligt högre än vad som räknats med i de sakkunnigas betänkande och exemplen ovan. Kommun i hyresgrupp 2 skulle enligt såväl de sakkunnigas som Kungl. Maj:ts förslag få svara för cirka 2 procent av de faktiska årskostnaderna för en lägenhet på 90 m². För lägenhet på 60 m² skulle de sakkunnigas förslag innebära, att hyran helt täckte de faktiska årskostnaderna, medan enligt Kungl. Maj:ts förslag cirka 10 procent av dessa kostnader skulle få bäras av kommun i hyresgrupp 2. För kommunerna i hyresgrupp 2 och högre grupper bör alltså Kungl. Maj:ts förslag enligt vår mening vara acceptabelt. Starka skäl kan enligt vår mening anföras för en revision av hyresgrupperingen. I nuvarande läge torde dock icke en sådan kunna genomföras. I hyresgrupp 1 bör statsbidraget till anskaffande av lägenhet enligt vår uppfattning nu därför ökas utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit, så att kommunen inte behöver svara för mer än cirka 10 procent av de faktiska årskostnaderna. Vi föreslår därför, att i hyresgrupp 1 utöver det generella statsbidraget på 20 000 kronor för lägenhet på 90 m² och 14 000 kronor för lägenhet på 60 m² skall utgå ett tilläggsbidrag på 4 000 resp. 2 000 kronor.

Om man i enlighet med vad som föreslås i propositionen räknar med en nybyggnad av ungefär 183 större och 95 mindre tjänstebostäder om året och att cirka 81 procent av dessa skulle falla inom hyresgrupp 1, skulle vårt förslag medföra en ökad kostnad av cirka 750 000 kronor per år. Vi föreslår därför, att byggnadsbidraget till tjänstebostäder för folkskolans lärare uppräknas till 6 750 000 kronor.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skall maximeringen av statsbidraget till 40 procent av de styrkta byggnadskostnaderna fortfarande bestå. De sak-

kunniga hade föreslagit, att statsbidraget skulle få utgå med högst 50 procent av de styrkta byggnadskostnaderna. Förutsättningen för att kommunerna skall kunna få ett tillfyllestgörande bidrag är enligt vår mening, att det får uppgå till högst 50 procent av de styrkta byggnadskostnaderna.

Beträffande hyressättningen har Kungl. Maj:t föreslagit, att hyran skall höjas med 40 procent för de A-bostäder, som första gången tagits i bruk som tjänstebostäder efter den 31 december 1950. Det måste emellertid anses riktigt, att den 40-procentiga hyreshöjningen även får tillämpas för sådana A-bostäder, som tagits i bruk redan före den 31 december 1950 men efter nämnda datum undergått sådan reparation och modernisering att de kan jämföras med nybyggda bostäder.

Införandet av s. k. tätortsförteckningar synes oss vara en åtgärd till bättre klarhet beträffande kommuns skyldighet att tillhandahålla tjänstebostad än nuvarande hyresmarknadsbegrepp. De sakkunniga föreslog, att skolort borde få uppföras på tätortsförteckning och sålunda befrias från skyldighet att tillhandahålla tjänstebostad, även då orten är belägen utanför tätort »men på högst 4 kilometers avstånd från dennas gräns». Departementschefen har i propositionen förordat oförändrad tillämpning i ifrågavarande avseenden, d. v. s. att som allmän regel skall gälla, att avståndet till tätortens gräns icke skall få vara större än 2 kilometer. Dock förordar departementschefen, »att man i fortsättningen fäster större vikt vid kommunikationsförhållandena mellan bostaden och skolan, så att om dessa är särskilt lämpliga man kan bortse från om det angivna avståndet är mer än två kilometer». Även om det inte kan synas föreligga någon större skillnad mellan en regel om ett avstånd på högst 4 kilometer och en regel om ett avstånd på högst 2 kilometer, som i vissa fall skall kunna frångås, kan det dock befaras, att tillämpningen enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle kunna bli sådan, att skolorter på ett avstånd av 2—4 kilometer från tätort endast i undantagsfall skulle uppföras på tätortsförteckning. I allmänhet torde kommunikationerna till tätorterna vara sådana, att ett avstånd på 4 kilometer inte utgör någon större belastning. Vi förordar därför, att den allmänna regeln i överensstämmelse med de sakkunnigas förslag skall vara, att skolort bör få uppföras i förteckningen, då densamma är belägen på högst 4 kilometers avstånd från tätorts gräns. Härvid bör naturligtvis förutsättas, att skolorten icke uppföres i förteckningen, därest kommunikationerna icke är tillfredsställande. Då kommunikationsförhållandena mellan bostaden och skolorten så tillåter, bör även ett större avstånd än 4 kilometer kunna accepteras för skolorts uppförande i tätortsförteckningen.

Med anledning av vad som ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen vid behandling av propositionen nr 98 måtte besluta,

att utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit i hyresgrupp 1

må utgå ett tilläggsbidrag med 4 000 kronor för tjänstebostad för ordinarie folkskollärare och med 2 000 kronor för tjänstebostad åt annan lärare samt att under budgetåret 1955/56 må beviljas ett byggnadsbidrag till tjänstebostäder för folkskolans lärare med tillhoppa högst 6 750 000 kronor,

att statsbidragsbeloppet icke må överstiga 50 procent av de styrkta byggnadskostnaderna,

att hyreshöjningen med 40 procent må gälla även beträffande sådana A-bostäder, som tagits i bruk före den 31 december 1950 men efter nämnda tidpunkt undergått sådan reparation och modernisering, att de kan jämföras med nybyggda bostäder, samt även beakta vad i motionen i övrigt anförts.

Stockholm den 22 mars 1955

Gunnar Larsson
i Luttra

Torsten Andersson
i Brämhult

J. W. Pettersson
i Norregård

C. O. Carlsson
i Bakeröd

Fritz Börjesson